

ХРИСТИЯНСКОТО СЕМЕЙСТВО

50. Етика на съпружеския живот

Отличителният белег на семейството е любовта, която го обединява. Ако е християнско, можем да го наречем „домашна църква“. Юридическата регистрация не създава семейството. Съвпадението на вкусовете и професиите не гарантира неговата трайност. Броят на членовете и разликите във възрастта не са решаващи. Семейната любов в отличие от всяка друга не се нуждае от думи. Тя личи от начина, по който си подаваме чинийката с хляб или зимния шал в студено време, от мълчаливата целувка преди сутрешното излизане за работа. Християнското разбиране за семейството е категорично. Ако родителите не обичат истински децата си или децата не обичат истински родителите си, семейство няма, самата му природа е опорочена. Мнозина не биха приели изцяло това твърдение.

Отношенията между съпрузите се различават от романтичната влюбеност, т.е. от периода, когато всеки открива себе си в очите на другия.

Християнското семейство създава ново щастие - двамата се превръщат в едно цяло. Докато смъртта ги раздели. Не е възможно жената да не сподели душевната болка на мъжа. Нито пък радостта им да не е обща. Да не са общи техните решения.

Семейният живот е едно голямо изпитание.

Да постъпва и мисли християнски човек се учи дълго. Всеки от двамата съпрузи влиза в брака със своите навици и привички, малко дразнещи понякога, без той да го разбира. Мъжът постоянно се успива сутрин, така е свикнал при родителите си. Младата жена е ранобудна. В мига, когато почне да я дразни неговата слабост, семейният живот е застрашен. Съпрузите трябва да приемат другия заедно със слабостите му, да го обичат заедно с тях. В известен смисъл това е отказ от себе си в името на другия. В обществото можем да крием недостатъците си, но в семейството не можем.

„Любовта е дълготърпелива...“

„Няма да ти простя това, което направи!“ Тази произнасяна често фраза е убийствена за семейния живот, даже когато това се случва в състояние на афект. Ако двамата не са готови взаимно да си простят, има разделение, а не цялост. Семейните отношения не може да се основават върху страха да не сбъркаш, нито върху заплахата, че ще напуснеш своя партньор, щом продължава да греши. Същевременно всяко добро дело, а не само грижата за децата обединява двамата съпрузи до степен на най-дълбока нежност и привързаност. Ако ходят всяка седмица в дом за изоставени деца или другаде, за да помагат, утешават и създават радост, тяхното взаимно уважение и обич нарастват постоянно.

Тринадесетата глава на Първото послание към Коринтяните от Новия Завет на Библията си остава най-добрият учебник за взаимна съпружеска обич: „Любовта е дълготърпелива, милосърдна, любовта не завижда, любовта не се превъзнася, не се гордее, не безчинства, не дири своето, не се сърди, зло не мисли, на неправда не се

радва, а се радва на истина, всичко извинява, на всичко вярва, на всичко се надява, всичко претърпява..." Дълги години трябва на християнското семейство, за да стигне до такава любов.

Разбира се, семейството не е място за взаимно поклонение. През годините, когато то израства в трудностите, не е така страшно, ако някой от съпрузите изпадне в гняв. Бог не иска да се правим на ангели. Той иска да вървим по дългия път към ангелите. Гневът ни често е и своеобразен плач - „трудно ми е, не издържам!". Призив да ни се подаде ръка, да бъдем успокоени. Нищо страшно няма в гнева, ако после дойде часът на помирието, прошката, съчувствието. Мъдростта на семейството може да превърне едно скарване в нов повод за укрепване на любовта. Но дългото сърдене, поддържането на усещане за вътрешна обида, съзнателният отказ да се разговаря, всичко, което се прави, за да измъчваш другия, да усилваш чувството му на вина - това вече са прояви на егоизъм и честолюбие, разрушаване на семейната цялост.

Любовта, когато е истинска, побеждава и най-голямата обида.

Човек израства с усещането, че трябва да бъде щастлив. Когато се чувства зле, болката му е двойна: струва му се, че нещо много, много важно остава непостигнато, отдалечава се. Всички спекулират с този човешки стремеж. Даже рекламите по телевизията ни обещаващ щастие, ако купим една или друга вещ. Има едно вътрешно състояние обаче, когато сме наистина много далеч от щастие, състояние, характерно за днешното време. Това е черният поглед върху света и хората, неверието в тях. Вярно, получаваме удари от хората и съзираме злото в душите им. Наблюденията върху обществото, където жестокостта, несправедливостта и грозните постъпки се срещат на всяка крачка, обикновено засилва убеждението ни, че те са лоши по природа. Но това веднага ни лишава от надежда, прави ни нещастни. На какво да се радваме в света на злото? Как може да съществува любовта там, където побеждава силата? Няма по-добра противоотрова за такова убеждение от семейния живот с благороден партньор. Ден по ден, малко по малко пред нас се разкрива истинският „аз" на една добра душа. За да разбираш и увеличаваш доброто, трябва всяка минута да си творец. Животът на християнското семейство напомня дълга и велика пиеса, в която се откриват постоянно нови черти на човешкия характер и нови богатства на човешкото сърце.

Ръка за ръка

За семейството като „домашна църква" говори още апостол Павел. Разбира се, веднага започваме да мислим за общи молитви, общо хранене, четене на Библията и т.н.

Но как е днес?

Майката и бащата работят, децата отрано са в ясли, после в детска градина. Семейството се събира единствено вечер, всички са уморени, изнервени, идват като че ли от различни светове, искат да споделят служебните и училищните си проблеми, но няма кой да ги слуша. Вкъщи чака и домашната работа - покупки, пране, готвене, чистене... Времето не стига за нищо. Ами болестите, безпаричието, тясното жилище? Семейният живот често прилича на подвиг. Кой ще мисли за Библията? Кой ще повярва, че всяко изпитание може да се превърне в радост? В училищата и

университетите господства атеизмът, на вярващите често се подиграват, много от медиите се отнасят враждебно към християнството, насилието и порното са навсякъде. .. Как ще стигне тихият глас на Исус до хората?

Важното е да не загасне и последната искра. Дори ако остане един-единствен вярващ, Църквата е жива. Има внезапни мигове - нещо забравено ни докосва: „Бог направи така, че те срещнах преди двадесет години..." „Бог ни дари с това хубаво дете..." Кой друг?! Правителството? Телевизията? Има само едно място, откъдето идва благословът. Един ден това ще ни осени. И тогава започва пътят ни нагоре, ръка за ръка, без да ни интересуват шумът на света, неговите подигравки, натискът върху душите ни. Под тракането на кухненските съдове, плача на бебето, моторния шум от улицата и шума на забързаните тълпи...

Величието на вярата? Ако тя е с нас, светът не може да ни победи.

Защо?

Защото двамата съпрузи-християни добре знаят, че тяхното семейство е създадено, благословено и осветено от Бога чрез любовта, която им е дарил. И още нещо, те знаят, че любовта не означава да се гледат непрекъснато в очите, а да гледат непрекъснато в една обща цел. Те са убедени, че любовта, която ги свързва, ще запази тяхното брачно легло в чистота..., и то за цял живот. Съпрузите християни живеят с дълбокото чувство на отговорност пред Бога, пред своите деца, пред обществото и, разбира се, отговорност един към друг. Те знаят, че тяхното семейство е **богоустановена институция**.

В едно семейство, което се моли Богу, времето тече по друг начин, там всичко е различно. Демоните се скриват, злото се смирява. В такова семейство никога не се говори за изневяра, недоверие, лични интереси. Думата „егоизъм" е непозната. Такова семейство е най-добрата среда, в която могат да се отглеждат и възпитават децата.

И целият настръхнал от амбиции, технизиран и механизирен свят иска да каже „колко смешно"..., но не може.

51. Отношението на родителите към децата

В атеистичните политически системи се иска немалко мъжество, за да признаеш, че си християнин. Така беше и при комунизма. Днес християните не са преследвани, но предразсъдъците спрямо тях така и не изчезват. В училищата и университетите, където образованието е светско, на вярващото момче или момиче се гледа с насмешка. С една дума, и днес е нужно мъжество, за да признаеш вярата си в Бога. Родителите християни трябва да го кажат на децата си отрано, да ги подготвят за такова изпитание. Естествено, ако децата са приели в сърцето си Христос.

Първото и най-важното за християнското семейство е да пробуди у малките усет и убеденост за реалността на Бога.

Това не се случва, когато се повтаря: „Църквата учи..." или „В Евангелието е написано..." Не е достатъчно да се узнава за Бога. Той трябва да се познава, защото

Бог е реална Личност. Осъзнаването на простия, но грандиозен факт, че Той съществува и действа, променя целия ни живот. „Ти вярваш ли в Сина Божий?“ - така питал Иисус слепите и парализираните, преди да ги изцели. Човекът отговарял „Вярвам, Господи!“ и Бог веднага влизал в живота му. Иисус не е искал точно изложение на вярата, а признание на силата Божия, която нещастникът е чувствал. Случва се родителите да не се приберат навреме и детето да остане само. То се страхува и разплаква. Чувства се изоставено. Но това в по-малка степен се отнася за едно дете, чието сърце е докоснато от вярата. Бог вече му е казал: „Никога не си сам!“. То ще се помоли и ще почувства небесната защита.

Прозорливият родител знае как да открива на своя малък син или своята дъщеря Божието действие в техния детски живот. За да успее, трябва да ги приема като личности. Децата обикновено мислят, че грехът е нарушаване на някакви правила, на някаква забрана. Грехът обаче е нещо много повече. На детето още от ранна възраст трябва да му се обясни, че Грехът води до нарушаване на отношенията му както с Бога, така и с другите.

Това усещане разширява представата за добро и зло, за личностната отговорност на детето. Разбира се, грешките му отначало не са големи. Но и те могат да се превърнат в повод за сериозни разговори.

Пред родителите християни стои един изключително важен въпрос. В училище се преподават знания, които не винаги съответстват на библейската истина, за която се говори в дома. Дали не раздвояват и объркват децата? Карл Юнг е писал: „Разделянето между вяра и знание е симптом за раздвоено съзнание, характерно за разстроено състояние на духа през новото време. Като че ли две лица говорят за едно и също от две съвсем различни гледни точки или говори едно лице, но в две различни състояния на ума“. Детето наистина може да се разстрои, ако родителят не знае, че между Библейската истина и истинската наука няма противоречие, и не е способен да му обясни този факт с примери.

Родителският пример

Примерът на родителите е най-важната част от християнското възпитание в семейството. Телевизията, рекламите и пр. ни убеждават, че трябва да победим в конкуренцията между хората, да победим в света. Това ли е единствената победа? Каква е понякога нейната цена? Има ли и друга победа? Кой ще отговори на тези въпроси освен родителите със своя живот? Победата над себе си, отказът от нечестен успех, абсолютната почтеност, приемането на всички изпитания със спокойствие, вяра и благодарност към Създателя, състраданието и към по-успели от нас хора, ако имат тежък проблем, липсата на завист - такива са християнските победи. Не онова, което ни диктува светът, а онова, което ни диктува съвестта: този начин на живот изглежда често отстъпление в света, но води до тържеството на морала и душевната чистота. Истинските победители рядко са измежду онези хора, които ни показва телевизията.

Тежкото време за родителите почва с пубертета на децата. Ако ги обичат егоистично, собственически, ще преживеят големи трудности и разочарования. Ако ги приемат като Божи дар и уникални личности, дошли на света със собствено предназначение, всичко

ще е по-различно. Детето вече си задава въпросите „Кой съм аз?“, „Какво мога?“, „Харесват ли ме момчетата?“, „Харесват ли ме момичетата?“. Съзнанието му е атакувано от изображения на секс, насилие, консуматорски потребности и консуматорски успехи. За да противостои вътрешно, му е нужен идеализъм. Вярно, поради своята чистота много деца отхвърлят инстинктивно тази култура, но след време тя ги всмуква, прави ги консуматори и кариеристи или хора, нещастни заради неуспеха си, заради професионалните си неудачи. Единственото, което ще ги спаси от тези две опасности и ще ги направи независими при всякакви обстоятелства, е християнската вяра. Тя ще им открие, че не е нужно да са на висока служба и да притежават много, за да живеят истински. В света на неизкористените човешки отношения, на християнското братство, където никой не пита другия колко пари има, най-лесно ще намерим щастието.

Вярата ни дава истинската представа какво е идеал за човешко поведение. Детето, което ще стане постепенно възрастен човек, винаги ще се разстройва, ако измени на Христовите принципи в живота си. Не словоблудствайте и не клеветете -призовава Библията. Кой християнин ще наклевети лъжливо свой колега, за да вземе по-високото му място в служебната йерархия? Колко по-приятни, леки, поносими щяха да са отношенията ни, ако всички спазваха Христовите принципи! Нямахме да очакваме притворство, лъжа и предателство от хората. Ето кое трябва да видят малките у своите родители, даже ако те не ходят на църква.

Слушани са онези родители, които се ползват с авторитет. В семейството е необходима дисциплина, т.е. ясна представа за допустимите и недопустимите неща. Думата „дисциплина“ звучи дразнещо за мнозина, но без нея не може да има какъвто и да е порядък в човешкия живот. Разбира се, в основата на християнската семейна дисциплина стои един принцип - „Да бъде Твоята воля“, а не родителското „аз искам“. Наруши ли някой от родителите същите правила, които иска да се спазват от децата му, най-добре е да си признае грешката пред тях. Ако не го направи, изгражда лъжедостойнството на по-силния.

Духът на истината

Християнинът не може да се оправдава със заетост и преумора, когато не обръща достатъчно внимание на своето дете. Християнството осъзнава най-дълбоко огромната ценност на човешката личност, а кой друг ще подпомогне развитието на ума, таланта и способностите на едно човешко същество? Как ще служим на Бога, ако нямаме време за детето си? А навикът да произнасяме молитви заедно с него, които имат понякога смайващ резултат? Детето ще осъзнае и приеме с благодарност фантастичната истина, която сам Исус оповести на вярващите: „Искайте и ще ви се даде. Търсете и ще намерите. Чукайте и ще ви се отвори“.

В истинското християнско семейство всяко дете разбира четири основни неща.

То развива в себе си чувството за святост - „бъдете свършени, както е свършен вашият Отец Небесен“. Това е по-скоро гледна точка за преценка на случващото се в света и собственото поведение, отколкото възможност, изцяло постижима за

несъвършения човек.

Детето осъзнава, че трябва да не си зъл, а да си добър, да обичаш и жалиш другите.

То разбира, че в цялата природа има порядък и смисъл и всичко съществува с някаква цел. Всичко е устроено по волята Божия.

Интересно му е да узнава всеки ден по нещо ново за хората, живота и Бога в един свят, който е белязан от великата тайна на Божието присъствие.

И още нещо - християнският живот е противоположен на масово разпространените днес суеверия, вяра в магии, в помощта на гадатели, екстрасенси и пр.; на тези опити да се повлияе предварително върху събитията в човешкия живот, което е всъщност невъзможно. Те са чужди на християнина поради безкрайното му доверие в Бога и надеждата, че Той никога няма да го изостави. Поради невероятното усещане да открива Неговото действие в живота си. Нищо не е по-вълнуващо. А и кой от нас може да отклони Божиите намерения?

Няма християнско семейство без атмосфера на правдивост и откритост. Страхът и лъжата го рушат. Всеки от големите е бил ученик и е крил в чантата си бележника с две-три слаби бележки, с директорските предупреждения. Спасително ли е това? Не, точно обратното и той го знае. Струвало му се е тогава, че затъва ден по ден в нещо несигурно, нечисто. Живял е в състояние на вътрешен тормоз. Колко различни са семействата, където всичко се споделя! Най-добрият изход е да се признае истината и проблемите да се решават заедно. Вярно, не само страхът, но и нежеланието да огорчим родителите става понякога причина за лъжата. Но как ще се скриеш от любящия Бог, Който те гледа? А Неговото огорчение?

С децата трябва да се разговаря колкото е възможно повече, всяка минута е скъпоценна. Родителят не знае кога ще закъснее, ще пропусне нещо и после ще се пита: „Защо не му го казах навреме?“. Ние обичаме да представяме себе си и обстоятелствата, в които живеем, не такива, каквито са. Често оправдаваме своето бездействие с мнима чувствителност, а нетърпението и властността си наричаме отговорност. Самолюбието и лошият характер оправдаваме с нашата „борба за правдата“.

Но Бог е дух на Истината и само с Неговата помощ можем да видим и себе си, и другите в действителна светлина.

Тази способност родителите са длъжни да предадат на своите деца.

52. Отношението към възрастните хора в дома

Без добро отношение към възрастните хора няма семейна хармония. Те могат да живеят и на друго място, но са част от дома, от неговата цялост. Разбира се, това отношение зависи от синовете и дъщерите им, а не от внуците. Децата се влияят от родителите си. Щом нарекохме християнското семейство „домашна църква“, трябва да очакваме то да съблюдава принципите на Църквата. За нея никога не е съществувал

проблемът „млади и стари“. Думите „модерно“ и „старомодно“ са светски понятия. Развитието на техниката и научните знания, както и съответните промени в бита и мисленето карат всяко ново поколение да се чувства по-модерно от предишното. Щом отmine най-активният му период обаче, който не е по-дълъг от тридесетчетиридесет години, идва следващото поколение със свои претенции за модерност. Така отричащият се превръща в отричан и този кръг се повтаря безкрайно. Има ли област в живота, където временното и ефимерното не съществуват, област, основана върху вечност? В сферата на християнските взаимоотношения никой не стои над другия по външни белези - младост, модно облекло, умение да работиш с компютър или навика да се говори цинично. Да, такава е царството на Христовата вяра. Тя не се е променила за две хиляди години. Дядото, бащата и внукът са равни във вярата си, когато се молят. Чувстват се единни. Почитта на бащата към неговия баща, както и на внука към тях двамата не се променя от поколения насам. Няма значение, че дядото не може да кара кола. Внукът е без заслуга, че компютрите са се появили в неговото време. Както бащата не е имал заслуги, че в неговото време се е появила телевизията. Христовата вечност е непроменима. Един римлянин през I век и един българин през XXI век стигат по личен път до най-важното събитие, което ги обединява - новородението чрез Спасителя - Исус Христос.

Ако се срещнат по някакъв начин, те ще се разберат отлично. Ще говорят на един и същ език, за едни и същи неща. Езика на духа и вярата, за който всички нови понятия в живота са подробности. Един римлянин от първи век обаче и един българин от двадесет и първи век, ако не са повярвали в Исус, няма да се разберат изобщо. Колата и телевизорът придобиват тогава съдбовно разделително значение. Вярно, компютърът ни изправя пред непознати проблеми - новите неврози, чувството за самоизолация, за влюбване в машината, отчуждение от хората и т.н. Но християнинът ги решава както преди две хиляди години. С молитва, с Божията помощ, с познание на Истината, която е непроменима.

Божественият ред

Всеки човек, спасен през тези две хиляди години, е еднакво ценен и жив за Христовата църква. Тя не смята, че някой от живелите през XIV век е по-старомоден от друг, живял през XVI век, който е по-старомоден от трети, живял през XVIII век това за нея са безсмислици. За Църквата имат значение единствено болките и вярата на човешкото същество, упованието и любовта му. Тя го е приела с цялото разкажание на душата му и благодатта на спасението му. Разкажание, милост, опрощение - другото не е важно. Икономическите системи се сменят, държавите се появяват и изчезват, революциите успяват и се провалят, новата техника се заменя с по-нова техника, както и модите в изкуството и облеклото. Само Христос остава по един и същ начин до отделния човек в най-тежките му часове и във всички времена.

В „домашната църква“ трябва да се почитат старейшините. Иначе се руши Божественият ред. Да се почитат онези, през чиито сърца е минала повече болка. Онези, които имат по-голям опит във вярата. Внуците, които отричат опита на бабите и дядовците си или не се интересуват от него, отричат предварително и собствения си опит. Незачитането на стария човек му причинява мъка. Но в християнския дом тя не е

суетна, не е накърняване на честолубието. Тя е по-скоро болка заради слепотата на младия човек, който не разбира какво проклятие си нанася сам със своето държане.

„Почитай баща си и майка си, за да ти е добре и да живееш дълго на земята.“ Нека повторим тази Божия заповед. Който смята, че неговите баба и дядо не са му родители и не са най-добрите му ходатаи пред Господа със своите молитви, се лъже. Библията се отнася много по-широко към понятията „родител“, „син“, „брат“. „Сине Давидов“ казват на Иисус, въпреки че Давид му е далечен прадядо. Божественият ред - наруши го и ще живееш лошо. Не го нарушавай и ще ти е добре.

С други думи, почитта и вниманието към старите хора е нужна повече на нас, отколкото на тях. В младостта си ние сме здрави, силни, може би хвалени и красиви. И ако семейството ни е добре материално, просто няма от какво да се оплакваме. Много трудно е тогава да се сетим за Бога. Често хората започват да Го търсят, когато са толкова зле, че няма вече към кого да се обърнат. Ето защо ни е нужен големият опит на старите хора. „Имам си всичко“ - това е опасен израз, когато „всичко“ не включва Бог. Старият човек го знае. Тази наша стабилност е тънка паяжина, която лесно може да се скъса. Минава ли ни през ума, че трябва Някому да се благодари за хубавите дни? Нали е редно за всичко, което получаваме, да се казва „благодаря“? А хората никога не са заслужили достатъчно онова, което получават. Особено когато са млади и са дали все още малко от себе си, малко са доказали. Ако сме честни, непременно ще го установим.

Спасението идва от сърцето

Забравяме Бога и не Му благодарим, но ето, някой ден ще ни се случи малка неприятност. Дали не е дошла, за да поразсее убеждението, че всичко ни е наред? Какво сме пропуснали? Трябва да побързаеме. Трябва не просто да посрещаме и изпращаме събитията в нашия живот, а да оценяваме и духовната им страна. Тогава дните ни ще станат по-пълни и по-интересни. А може и да си спестим някои удари на живота, които биха ни събудили от нашето самодоволство. И вместо да проклинаме чак тогава изневерилия ни късмет, по-добре е да надникнем в кухнята, където готви една стара жена. Нищо чудно да открием най-мъдрият си духовен съветник. „Баба вярва в Бога...“ Добронамерена, леко насмешлива фраза. Вярва си, милата, понеже е стара. Виж, дядото на моята съученичка също е стар, но е професор и къде по-интелигентен. Но дали този професор ще ви каже нещо спасително, нещо провиденческо? Спасението не идва от ума, а от сърцето.

Все пак говорим за нещо повече от така наречената „простонародна вяра“. Възрастният човек е много по-близо до земния си край, т.е. до срещата с Бога. Съзнанието за предстоящото го умиротворява вътрешно - той се подготвя. Когато бурите на амбициите и страстите утихнат, човек вижда по-ясно отминалия живот. Затова трябва да се вслушаме, когато някой казва „не повтаряй моите грешки“. „Искам да отмъстя на момчето, което ме удари, дядо. Ти отмъщавал ли си някога?“ „Да, но след време срещнах онзи, с когото се бихме. И двамата не помнехме защо е било всичко.“ Бил се е заради момчешкото си достойнство. Това не е помогнало, когато партийният секретар в неговата служба го запитал дали вярва в Бога. През 69-та година. Той се уплашил и отвърнал: „Не, не вярвам!“. Предал Иисус! Дали Бог ще му

прости? От години се разкайва. По-добре да бе простил на онова момче и да бе показал смелост и вярност тогава, когато е било необходимо.

Днес истинското християнско семейство, истинската „домашна църква“ се среща доста рядко. Но оттам идва и усещането за откъснатост, непълнота и несигурност у много млади хора, то се дължи на прекъснатата връзка с миналото. Душата не се храни с вяра, надеждата също не е истинска.